

In gesprek met Shervin Nekuee

Zoektocht naar volledigheid

Shervin Nekuee vluchtte als negentienjarige uit Iran als dienstweigeraar in de oorlog tegen Irak naar Nederland. Hij studeerde sociologie en verdiepte zich in de poëtische, esthetische en mystieke kant van het leven. Hij is columnist, wetenschapper, vertelde hoe Rumi een wervelende dichter werd op het Festival Sacred Songs en is betrokken bij het leiderschapsprogramma Transition, cross-cultural dynamics, mystic approach bij de Comenius leergangen. Als adviseur inclusie en diversiteit bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is zijn hartenwens dat alle functionarissen op het hoogste leidinggevende niveau zichzelf een jaar zingevingscoaching zouden gunnen. Onlangs sloot hij als onderdeel van zijn persoonlijke ontwikkeling een coachopleiding af. Hoe brengt hij al die verschillende werelden bij elkaar?

Auteur: Ericka Kuyters

Keurslijf van gezelligheid

Shervin Nekuee: “De eerste tien jaar dat ik hier was, was ik bezig met overleven en mezelf en de samenleving bewijzen dat ik hier kon overleven. Ik heb heel hard gestudeerd en werd een hardcore wetenschapper: kwantitatieve onderzoeken, statistische analyse. Ik voegde me naar hoe het hier geordend is. Mensen die rijkdom meebrengen uit andere culturen voelen zich vaak nog meer dan de doorsnee Nederlander genoodzaakt om zich aan te passen aan het normaal; er is voor hen een grote druk om te voldoen aan de hegemonie van normaliteit. Alleen ‘gezellig zijn’ voelt al dwingend. Gezelligheid gaat over harmonie en voorspelbaarheid en verwelkomt niet bepaald een afwijkende inbreng.”

“Het ministerie van SZW is historisch het ministerie met het meeste emancipatorisch besef, maar is ook harmonieus. Mede daardoor is het moeilijk om er verandering in te brengen. Op het oog is Nederland een super geseculariseerde samenleving, maar de geest van het calvinisme en het moralisme is voelbaar aanwezig. De cultuur van ons debat is in die zin heel religieus. De eerstvolgende stap na het niet met elkaar eens zijn is de ander veroordelen: je bent goed of fout. *Agree to disagree*, zonder veroordeling, kan niet. Een moralistisch aspect dat past bij de verzamelaar ‘gezellig’.”

Alchemie

“Als socioloog was ik ongelukkig toen ik alleen maar in de ivoren toren van de wetenschap verkeerde. Ik voelde me op een gegeven moment vervreemd van mezelf, van mijn lijf. Toen ben ik een tweejarige theateropleiding gaan doen. Dat heeft me veel gebracht. Ik ontdekte dat ik naast mijn wetenschappelijke rol ook een poëtische rol kon aannemen. Ik leerde hoe belangrijk het was om vanuit het ‘hoofdkwartier’ af te dalen

naar het hart. Hoewel de sociologie nog steeds een deel van mijn kijk op de wereld is, kwam er gaandeweg meer ruimte voor wat er van binnenuit mag zijn: de esthetische kant, de poëtische kant van de wereld en de mystiek die ik meekreeg van mijn moeder. Dingen bij elkaar brengen, samenvoegen, is als alchemie: de zoektocht naar het goud. En alchemie is in zijn diepste betekenis innerlijke transformatie. Het is daarbij belangrijk dat het vuur van het verlangen aanwezig is, want zonder vuur is er geen alchemie. Als dat er is, kom je tot goud; het beeld van de volledigheid. Er is bij mij nu ook een verlangen: ik wil veel meer in intieme kringen uitwisselen en zo verschil maken.”

Schaduwzijde van moderniteit

“Vanuit de logica van de industrialisatie zijn wij in categorieën gaan denken en handelen. Het heeft veel opgeleverd: het is efficiënt en effectief. Ik zie Nederland als een van de eerste landen die zich konden verhouden tot de moderniteit. Zowel in het geloof – calvinisme is heel modern – als in de handel. We zijn de achtste economie van de wereld en dat is heel knap voor zo’n klein landje. We plukken daar de vruchten van en daar ben ik ook dankbaar voor. Maar wat ik ook zie is dat het land dat voorloper was van de moderniteit, nu ook voorloper is van de schaduwzijde van de moderniteit. Dat wij nu een land zijn met veel klachten op gebied van burn-out en depressie, en dat zo veel jongeren in de rij staan voor geestelijke gezondheidszorg, is de schaduwzijde van onze kernkwaliteit.”

“Een mens enkel gericht op effectiviteit en doelmatigheid is een eenzaam en armoedig mens. Bij de rijksoverheid hebben ze het over ‘het geheime deurtje’. Mensen die bijvoorbeeld bij het ministerie binnenkomen, gaan door een deur en worden een ander mens; ze laten een deel van zichzelf achter. Dat vind ik verschrikkelijk, menonwaardig. Daarmee wil

Een mens enkel gericht op effectiviteit en doelmatigheid is een eenzaam en armoedig mens.

ik niet zeggen dat je die kernkwaliteit van de moderniteit niet moet eren en vieren, maar we moeten de schaduwzijde van al het goede onder ogen zien. De schaduwzijde zien van je grootste kracht is heel confronterend. En die confrontatie willen onze leiders en de samenleving niet aan.”

Het goede, het ware en het schone

“De oude Grieken benoemden het goede, het ware en het schone als richtlijn voor het leven. Nederland anno nu is heel goed in het ware: dingen rationeel aanvliegen, acteren op de korte termijn. Het goede gaat voor Nederland vooral over heel streng en gedisciplineerd zijn; we hebben een enorm arbeidsethos. We zijn vergeten het schone te integreren in het leven van alledag. Het schone is eigenlijk al met de beeldenstorm genekt. Maar het schone is de essentie van menselijke bezieling.”

“Wanneer je in Nederland een boekrecensie krijgt waarin je stijl ‘bloemrijk’ wordt genoemd, dan weet je dat je wordt gediskwalificeerd. In het Perzisch ben je een cultuurbarbaar als er niet minstens drie komma’s in je zin zitten: er is veel oog voor de schoonheid, dat wat je hier overmatig romantisch en ornamentaal zou vinden. Deze vorm van schoonheid hebben mystici door de hele wereld gekend. In een groot deel van de wereld, zeker in de westerse wereld, is het nu verloren geraakt. De mystici weten dat je als je mensen diep wil raken om de nodige verandering tot stand te brengen je het hart – een gevoelige snaar in mooi Nederlands – moet raken. Die raak je met muziek, poëzie, beeldende kunst, schoonheid, architectuur. De mystici hebben altijd esthetiek ingezet ten dienste van transformatie, omdat ze geloofden dat het vuur voor het hart aansteken hiertoe noodzakelijk was.”

“Onlangs was er een conferentie op het ministerie waarbij ze ook iets met de kracht van verhalen vertellen wilden doen. Dus riepen ze mij, de gekke sjamaan, erbij. Ik heb een hartritueel met ze gedaan volgens de mystieke Islam. Iedereen deed braaf mee. De eerste die via LinkedIn een persoonlijk bericht stuurde was de Secretaris-generaal: ‘Oh wat was dit heerlijk! Even uit het hoofdkwartier afdalen naar het hart.’ Ik wil niet zeggen dat ik de wereld of de rijksoverheid daarmee ga veranderen. Maar het doet mij goed om vanuit mijn volledigheid ook bij HRM van SZW te zijn wie ik ben. Voor mijn gevoel zijn er nu veel kantelmoment om het schone, de zielsbeweging, te omarmen. Dat vind ik interessant. Daarin kan ik een kleine bijdrage leveren door iets anders in te brengen.”

Goden worden ziektes

"Als ik naar de natuurlijke toestand van de mens kijk, dan danst en zingt en schreeuwt en rent de mens. Wat verdrongen wordt komt hard terug. Zoals Jung zei: 'De goden worden onze ziektes.' De vraag is welke goden het zijn die tegen ons zeggen: 'Ik ben moe, ik kan niet meer.' Welke god is depressie, burn-out? Welke god is polarisatie? Welke goden, die we niet geëerd hebben, slaan terug? Onze samenleving heeft een verlangen naar zingeving en onder dat verlangen ligt een gemis. Er is een groot spiritueel gemis waaronder we lijden, dat pijn doet. De kunst is de pijn niet te willen opheffen maar het te omarmen zodat het je iets kan leren. Wanneer je de pijn kan delen en bezingen met de melancholie van de ziel, brengt die troost, verlichting en ruimte voor nieuwe wegen. Je moet dan wel durven in het niet-weten te stappen. Om te zeggen: 'We hebben het gevoel dat er iets moet gebeuren. We weten niet hoe, maar we gaan onderzoeken hoe ieder van ons weer volledig kan zijn. Te beginnen bij mijzelf.'"

"Daar komt mijn hartenwens vandaan om onze leiders een jaar van zingevingcoaching te gunnen. Begrijp me goed, zij zijn niet het probleem en niet de veroorzaker van de problemen waarvoor we staan. We hebben het samen gemaakt. Van onze kant hebben we torenhoge verwachtingen naar onze leiders: we willen dat alles door de overheid uitstekend wordt georganiseerd. En tegelijkertijd willen we niet dat overheid bemoeizuchtig is. Ze moeten het perfect doen en vooral niet kwetsbaar zijn. Aan de andere kant is het ook zo dat onze leiders macht hebben en binnen die macht iets kunnen neerzetten, ontwikkelen en veranderen. Te beginnen met een kleine stap om weer te gaan leren. En dan niet leren om nog gladder te gaan communiceren met al die spindoctors om je heen. Het gaat om leren zelf vollediger te zijn, geen deel van jezelf achter te laten bij het geheime deurtje. En daarmee je mensen te gunnen om ook vollediger te zijn. Dan ga

je samen de queeste van het onbekende aan. Dan zet je de transformatie in gang."

"De wijsheid van de leider ligt in het onderscheidend vermogen. Of het nu in een kleine of grote organisatie is, of voor de samenleving als geheel. Het gaat erom dat de leider zichzelf en jou ziet en kijkt hoe ieder beter voor zichzelf en daarmee voor de organisatie kan zijn. Die leider zoekt de volledigheid. Wat helpt jou om zo volledig mogelijk in je werk en leven te staan? Dat is echt een andere kijk dan de functionele."

Volledig zijn

"Het leven is een zoektocht naar volledigheid. Ik ben steeds bewuster met die zoektocht bezig. Toen ik jonger was, wist ik wel wat er in mijn leven echt toe deed, maar

Wat verdrongen wordt
komt hard terug.

Vogels staan in de mystieke Islam voor de ziel van de mens.

ik hield het apart. Onder sociologen had ik het niet over het mystieke, onder mystici niet over wetenschap. Bij de dichters niet over politiek. Nu weet ik: door dingen bij elkaar te brengen vanuit het vuur van het verlangen om volledig te zijn, ontstaat persoonlijke groei, transformatie. Als dit vuur er is, kom je tot goud.”

“Een coach moet mensen niet willen fixen. Wij hebben allemaal een gemis, een verlangen. Al is het maar het gemis van de moederschoot. Als je oprecht wil coachen op menselijke ontwikkeling dan ga je samen met je cliënt op zoek naar dat gemis. Je moedigt je cliënt aan om stappen te zetten, alsof hij op een pelgrimage gaat. Waar de melancholie van het gemis en verlangen in schoonheid benoemd kan worden, is alle tijd en ruimte om dat als toegang te zien voor transformatie. Samen ga je op reis zonder de belofte van een happy end.”

Mythische vogel Simorgh

“Er is een mooi oud Perzisch verhaal: *De samenspraak van de vogels*. Vogels staan in

de mystieke Islam voor de ziel van de mens. De wijze uil vraagt zich af: ‘Waarom hebben mensen wel een dirigent die hen leert samen zingen, maar zingen wij ieder slechts ons eigen liedje? Hoe kan het dat mensen een koning en een profeet kennen en wij niet?’ Dan zegt de hop, een klein parmantig vogeltje met een kuifje: ‘Nou ik heb gehoord dat zes valleien hiervandaan een mythische vogel leeft, de koning der vogels. Ik weet het niet precies, ik ben er nog nooit geweest, ik heb gehoord dat het die kant op is.’ Zo gaan alle vogels van de wereld samen op reis, op zoek naar de mythische vogel Simorgh. De tocht naar Simorgh is lang en telt vele beproevingen. Ze moeten valleien van zoeken, liefde, kennis, onthechting, eenheid, verbijstering, ontbering en de dood oversteken. Sommige vogels blijven halverwege in een vallei achter. ‘Gaan jullie maar verder, ja, ik ben ook op stap gegaan en ik heb het hier gevonden. Ik blijf hier.’ En dat is oké. Ieder beweegt naar de plek waar hij voelt dat hij op dat moment moet blijven.”

“Het begin van de beweging van de cliënt is de beweging naar de coach. En dan volgt de reis samen met de coach. Er is een verlangen. Het is zowel voor de coach als voor de cliënt de levenskunst erop te vertrouwen dat het ergens heengaat. Niet dat het per se goed komt. Het gaat om de moed om het onverwachte te omarmen.”

“De vertelling eindigt als de overgebleven vogels het paleis van Simorgh bereiken. Daar aangekomen ontdekken ze dat de weg die ze hebben afgelegd niet naar een waarneembaar beeld leidt, maar naar de spiegeling van hun ware – van alle aardse ballast ontdane – zelf: toen ze Simorgh vonden, vonden ze zichzelf.” ■

Ericka Kuyters is zelfstandig coach en redactielid van het *Tijdschrift voor Coaching*.
www.lifelab.nu